SZAKELLENŐRZÉS

A KÁRELJÁRÁSOK SORÁN TAPASZTALHATÓ HIÁNYOSSÁGOK

Furka Zsigmond[1]

A címben megfogalmazott témával kapcsolatban az elmúlt időszakban különböző kiadványokban már jelentek meg hasonló írások. Ezek általában egy konkrét katonai szervezetnél az MH Logisztikai Főigazgatóság ellenőrzési osztálya által, a Főigazgatóság területén feltárt hiányosságokat tárgyalják.

Ez a tény önmagában is azt bizonyítja, hogy az adott problémakör korántsem egyedi, sőt valamilyen formában jelen van a Magyar Honvédség katonai szervezeteinek jelentős részénél.

Az írás esettanulmány formájában próbálja feldolgozni az ellenőrzés tapasztalatait és úgy ítéletem meg, hogy azokat elsősorban a tanulságok levonása - célszerűbb más kárán tanulni - és a hasonló szabálytalanságok megelőzése érdekében ezúton megosztom a Magyar Honvédség valamennyi katonai szervezetével.

A szabálytalanságok feltárására egy középirányító, de átruházott hatáskörben felsőszintű (központi) gazdálkodást folytató katonai szervezet **visszaellenőrzésekor** került sor. A káreljárások lefolytatásának pontatlanságát már az 1996. novemberében végrehajtott átfogó ellenőrzés során is kifogásoltam, az addig le nem zárt ügyeket pedig "*folyamatban lévő*"-ként kezeltem.

A visszaellenőrzés során ugyanakkor megállapítást nyert, hogy a folyamatban lévő ügyek, illetve az új káresetek rendezése során semmilyen előrelépés nem tapasztalható, ezért 1996. január 01-ig visszamenőleg valamennyi - rendelkezésemre bocsátott - káreset vizsgálatát végrehajtotta.

---

1 Furka Zsigmond alezredes, MH Logisztikai Főigazgatóság Ellenőrzési Osztály

Az 1996-ban keletkezett és 1997 évre áthúzódó - több esetben napjainkig is rendezetlen - káresetek során számos általános hiányosság volt tapasztalható.

Az alábbiakban néhány konkrét káreset leírásával szeretnék rávilágítani az okmányok vizsgálata során tapasztalt jellemző hiányosságokra.

1.) *1996. július 09-én egy, az utcán parkoló honvédségi gépjárműből eltulajdonítottak egy speciális munkaeszközt, amelyet állítólag a lezárt járműben, de őrizetlenül hagytak (az őrizetlenségnek a későbbiekben még jelentősége lesz).*

A bűncselekményről - a feltételezés szerint erről volt szó - a feljelentést az illetékes rendőrkapitányságnak még aznap megtették, az esetről a jegyzőkönyvet másnap (július 10-én) felvették, amelyben a károkozó kijelenti, hogy a kár keletkezéséért nem érzi magát felelősnek és a kárt nem hajlandó megtéríteni.

A rendőrség a nyomozást bizonyítékok hiányában megszüntette, erről a katonai szervezetet július 22-én "*Határozat*"-ban értesítette.

A katonai szervezet vezetője a károkozó bejelentése alapján káreljárási vizsgálatot rendelt el - amelyben a kár értékét kb. 200 eFt-ban jelölte meg - melynek lefolytatására vizsgálóbiztost jelölt ki. (1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról [továbbiakban:KJT] 82. §-a értelmében, a 47.§ (1.) bekezdése alapján).

A "*Határozat a káreljárási vizsgálat elrendeléséről*" meghatározta, hogy az eljárást 15 napon belül folytassa le és annak anyagát, jelentésével együtt további 8 napon belül a káreljárási tanácsnak küldje meg. A határozat 1996. október 07- én kelt, tehát csaknem 3 hónappal a kár keletkezése és 78 nappal a rendőrség nyomozást megszüntető határozata után!

A vizsgálóbiztos október 09-én meghallgatta a károkozót, erről felvette a "*Meghallgatási jegyzőkönyv*"-et, amely kézzel írott, nyilvántartási szám nélküli "*okmány*" (az okmányok szabálytalan ügyviteli kezeléséről az alábbiakban még esik szó).

Az eljárást lefolytató személy szintén október 09-én - a károkozó meghallgatását követően - elkészítette a "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*"-et, amelynek nyilvántartási száma (gyűjtőív alszám) sorrendben megelőzi az október 07-én kelt, korábban már említett határozat nyilvántartási számát! Figyelemre méltó továbbá az is, hogy a tárgyalt jegyzőkönyv nyilvántartási számán egy korábbi - teljesen más - káreset szerepel, amely az okmányok között elő is található!

A "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*"-ben a károkozó ismételten kijelenti, hogy nem érzi magát felelősnek és a kárt nem hajlandó megtéríteni. A vizsgálóbiztos a kár leírását javasolja, a katonai szervezet vezetője szignalizációjában intézkedik a káreljárás további folytatására (kárfelvételi jegyzőkönyvben a kár összege már csak 133.400,- Ft).

Ezt követően - a jogi alosztályvezető előterjesztésére - a parancsnok 1996. október 31-én kiad egy "*Határozat*"-ot, amelyben kijelöl egy három fős kártérítési tanácsot (KJT. 49.§ (1.) bekezdés), feltehetően a káreljárás ismételt lefolytatására (ez ugyanis a határozatból nem derül ki). A katonai szervezet vezetője az okmányban a bizottság feladatait és a határidőt nem jelöli meg, az általa elvárt döntést a bizottság felé azonban a határozat 2. bekezdésében "*sugallja*". (A károkozó felelős a kárért). A határozat nyilvántartási száma megegyezik a kárfelvételi jegyzőkönyv nyilvántartási számával!

Az okmányok további vizsgálatából nem derül ki, hogy a kártérítési tanács elvégezte-e munkáját és javasolt-e valamit, mert erről a vizsgálati anyagok között írásos dokumentumot nem találtam.

A fentiektől függetlenül a katonai szervezet vezetőjének távollétében, annak helyettese 1996. november 19-én kiadta a "*Kártérítési határozat*"-ot a kár teljes összegéről (133.400,- Ft). A határozatot hozó véleményem szerint helyesen járt el, amikor a határozat rendelkező részében a Munka Törvénykönyve (a továbbiakban MT.) 169.§ (1.) bekezdésére hivatkozott, az ugyanis kimondja: "*A munkavállaló vétkességére tekintet nélkül a teljes kárt köteles megtéríteni a visszaszolgáltatási vagy elszámolási kötelezettséggel átvett olyan dolgokban bekövetkezett hiány esetén, amelyeket állandóan őrizetben tart, kizárólagosan használ vagy kezel.*"

A károkozónak tehát az a védekezése, hogy az eszközt lezárt járműben hagyta, nem elfogadható, hiszen egyrészt magával vihette volna, más-

részt pedig a vele utazó munkatársa - akit eddig az esettel kapcsolatban meg sem hallgattak - vigyázhatott volna a járműre, amíg ő a feladatát elvégzi. Nem elfogadható továbbá a károkozó védekezése azért sem, mert a rendőrség a járművön külsérelmi nyomokat nem talált, vagyis az eszköz lezárt gépjárműből történő eltulajdonítása csak feltételezés és nem bebizonyított tény!

A parancsnokhelyettes tehát a határozatát kellően megindokolva döntött a kártérítés kiszabása mellett, ugyanakkor az okmányok vizsgálatából az nem derül ki, hogy miért döntött a kárügyet illetően, hiszen a KJT 49.§ (2.) bekezdése értelmében a kártérítési tanács elnöke a munkáltatói jogkör gyakorlója, vagyis a tanácsnak kellett volna meghoznia a határozatot.

A "*történet*" természetesen itt még nem fejeződött be. A károkozó a határozatot 1996. december 16-án vette át és december 30-án a MT. 200.§ (1.) bekezdésére hivatkozva munkaügyi jogvitát megelőző egyeztetést kért. Az egyeztetésre 1997. január 14-én került sor, amelyen a károkozó, a vizsgálóbiztos, valamint a jogi alosztályvezető vett részt.

Ugyancsak 1997. január 14-én a jogi alosztályvezető "*Belső feljegyzés*"-t készített, amelyben rögzíti, hogy a vizsgálóbiztos a gépjárműben utazó tanút nem hallgatta meg, ezért új eljárást kell lefolytatni és mivel az előző vizsgálóbiztos munkaviszonya időközben megszűnt, javaslatot tesz új vizsgálóbiztos kijelölésére.

Az új vizsgálóbiztos a tanút 1996. január 28-án (az évszám nem tévedés, ugyanis a jegyzőkönyvön ez áll!) meghallgatta, aki az esettel kapcsolatban új információval szolgálni nem tudott. A meghallgatásról készült jegyzőkönyv nyilvántartási számot nem tartalmaz! A rendelkezésre álló okmányok tanulmányozása után a vizsgálóbiztos 1997. január 28-án elkészítette a "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*"-et, amely lényegében megegyezik az előző vizsgálóbiztos véleményével, azzal a különbséggel, hogy az ügy lezárását javasolja, de hogy milyen formában, arra csak utalást tesz, miszerint a károkozó nem kötelezhető kártérítésre. Ez utóbbi nem javaslat, hanem vélemény!

Újabb közel másfél hónap elteltével 1997. március 07-én a parancsnok - szintén a jogi alosztályvezető előterjesztésére - "*Határozat*"-ot hozott egy új összetételű kártérítési tanács létrehozására. Ez az okmány sem

határoz meg határidőt és feladatokat, viszont kijelenti, hogy a károkozó felelős a kárért, holott ennek az okmánynak nem ez a rendeltetése.

A kártérítési tanács 1997. március 26-án megtárgyalta az ügyet és a károkozó meghallgatását követően a tárgyalásról a "*Jegyzőkönyv*"-et elkészítették. A bizottság ezt követően 1997. március 27-én meghozta a "*Kártérítési határozat*"-ot, amelyben az MT. 169. §(2.) bekezdésére hivatkozva *a károkozót mentesítik* a kár megtérítésétől!

Az okmányokat vizsgálva, az esettel kapcsolatban számos kérdés merül fel. Először is az, hogy a nyomozást megszüntető határozatot követően a parancsnok miért csak közel három hónap elteltével rendelte el az ügy kivizsgálását, hiszen ezen idő alatt az esetet le lehetett volna zárni. Kérdésként merül fel továbbá az is, hogy ha az eszköz becsült értéke 200 eFt, akkor a káreljárást miért 133.400 Ft-ról folytatták le, valamint az, hogy az első kártérítési tanács miért nem végezte el munkáját, miért nem tett írásos javaslatot a kárügy rendezésére? Érthetetlen az is, hogy a "*Kártérítési határozat*" megtámadása után az új vizsgálat alapján elkészült "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*"-et az új "*Kártérítési határozat*" miért csak két hónap elteltével követte?

Az eljárás szabálytalanságát támasztja alá az a tény is, hogy a kártérítési tanács elnöke nem a parancsnok volt, holott a KJT 49.§ (2) bekezdése értelmében a tanács elnöke a munkáltatói jogkör gyakorlója kell hogy legyen. Ez a helytelen gyakorlat valamennyi kárügynél jelen van.

A másodfokon kijelölt kártérítési tanács a károkozóra nézve felmentő határozatot hozott. A határozat rendelkező részében a MT. 169.§ (2.) bekezdésére hivatkozott, amely kimondja: "*Mentesül a munkavállaló a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a hiányt elháríthatatlan külső ok idézte elő, vagy a munkáltató a biztonságos őrzés feltételeit nem biztosította.*"

Ez az indoklás két okból sem megalapozott. Az egyik, hogy a károkozó a gépet magával vihette volna, a másik - és ez a kézenfekvőbb ok - pedig az, hogy a munkatársa vigyázhatott volna a járműre, amíg ő jelenti az előző munka elvégzését, így mindenképpen biztosítható lett volna a megfelelő őrzés-védelem. A hiányt tehát nem "*elháríthatatlan külső ok*", hanem felelőtlenség idézte elő!

Az eljárás lefolytatásával kapcsolatban megállapítható, hogy annak lebonyolítása nyolc hónapot vett igénybe, amely teljesen indokolatlan és a hozzá nem értést, tanácstalanságot látszik bizonyítani. Az eset vizsgálatának egyes szakaszaiban előbb csaknem három, majd pedig két hónap *"üresjárat"* volt, amelyre nincs elfogadható magyarázat.

Kijelenthetjük ugyanakkor azt is, hogy az első fokon hozott határozat helytálló, az indoklása megalapozott volt. A másodfokú kártérítési tanács mentesítő határozata ezért is érthetetlen.

2.) *Az alábbiakban ismertetett káreset magában hordozza mindazon hiányosságokat, amelyek az 1. pontban leírt esetnél felmerültek, sőt ebben az esetben néhány új szabálytalanság is tapasztalható volt.*

A kárt egy, a katonai szervezet parkolójában tárolt, lezárt járműből eltulajdonított kisgép értéke képezte. Az eszköz hiányát 1996. augusztus 22-én észlelték és a szóbeli jelentést követően az esetről jegyzőkönyvet készítettek.

Az ügyről a katonai szervezet vezetőjét 1996. augusztus 30-án írásban tájékoztatták, aki szeptember 12-én *"Határozat"*-ban intézkedett a káreljárási vizsgálat elrendeléséről, amelyben a vizsgáló biztosnak meghatározta, hogy a vizsgálatot 15 napon belül folytassa le és annak anyagát további 8 napon belül küldje meg a káreljárási tanácsnak.

A vizsgálat a meghatározott 15+8 nap helyett 42 napot vett igénybe! A vizsgálóbiztos a *"Kárfelvételi jegyzőkönyv"*-et 1996. október 24-én készítette el, amely egy sor formai kelléket nem tartalmaz. Az okmánynak nincs nyilvántartási száma, nem tartalmazza a kár keletkezésének körülményeit, idejét, a kár összegét, a kárutasítás megfelelő paragrafusára, pontjaira nem hivatkoznak, parancsnoki (vezetői) záradékkal nem látták el. A jegyzőkönyv csak a károkozó nyilatkozatára és a vizsgálóbiztos véleményére korlátozódik!

A károkozó a nyilatkozatában előadja, hogy a jármű az arra a célra kijelölt helyen, zárt láncú kamerás védelemmel ellátott parkolóban volt tárolva, vagyis az eszköz megfelelő őrzés-védelme véleménye szerint biztosítva volt, ezért a keletkezett kárért nem érzi magát felelősnek és a kár megtérítését méltánytalannak tartaná.

A vizsgálóbiztos a jelentésében megerősíti a károkozó nyilatkozatát, sőt kijelenti: *"Az előadottak bizonyíthatóan nem cáfolhatók." Ugyanakkor az utolsó mondatában így fogalmaz: "A kártérítés mértékéül a beszerzéskori ár amortizációs kulccsal csökkentett értéke javasolható."*

A vizsgálóbiztos jelentéséből az állapítható meg, hogy a rendelkezésére álló rendkívül hosszú idő (42 nap) alatt sem tett meg mindent annak érdekében, hogy az eset körülményeit kétséget kizáróan tisztázza. Az általa elkészített jegyzőkönyv elnagyolt, semmilyen lényegi megállapítást nem tesz. Ilyen javaslat alapján nem lehet egyértelműen állást foglalni a kár rendezését illetően. A vizsgálóbiztos elkövette azt a hibát, hogy a kártérítés mértékéül az árú értékének a beszerzéskori új amortizációs kulccsal csökkentett értékét javasolta figyelembe venni, holott MT. 172.§ (1.) bekezdés b.) pontja értelmében: *"ha a dolog megsemmisült, vagy használhatatlanná vált, illetve ha nincs meg, **a károkozás időpontjában érvényes fogyasztói árat kell** - az avulásra is tekintettel - figyelembe venni."*

A katonai szervezet vezetője - nem a kártérítési tanács, (lásd 1. pont is) - 1996. november 21-én hozta meg határozatát, amelyben a károkozót a kár megtérítésére kötelezte. A kár összegét 41.583 Ft-ban határozta meg (nem lehet tudni, hogy ez milyen érték, hiszen *"Kárfelvételi jegyzőkönyv"*-ben erről nem esik szó, viszont a későbbiekben ennek még lesz jelentősége). Figyelembe véve a *"Kárfelvételi jegyzőkönyv"* hiányosságait, az alapos kivizsgálás és az egyértelmű javaslat elmaradását, úgy vélem, ez a határozat sem volt kellően átgondolt.

A *"Kártérítési határozat"* egyébként olyan nyilvántartási számot kapott, amely számon egy korábbi, teljesen más káreset szerepel!

Az okmányok vizsgálatából nem derül ki, hogy a károkozó a *"Kártérítési határozat"*-ot mikor vette át, de a jogvitát megelőző egyeztetést 1997. január 20- án - tehát két hónappal a határozat meghozatalától - kérte, holott erre a határozat kézhezvételétől számított 15 napon belül van lehetőség.

A jogvitát megelőző egyeztetést 1997. február 04-re tűzték ki, amelyről a károkozót január 29-én értesítették. Hogy azt a valóságban megtartották-e, csak találgatni lehet, arról ugyanis írásos dokumentum nem készült, mint ahogy arról sem találtunk okmányt, mely szerint új vizsgálóbiztost jelöltek ki egy új káreljárás lefolytatására. Időrendben továbbha-

ladva ugyanis az okmányok között egy "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*" található, amely 1997. február 04-én kelt, vagyis a jogvitát megelőző egyeztetés napján, amely az ügy eddigi lefolyásának gyorsaságát figyelembe véve igen erős tempónak minősíthető. Ráadásul a "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*" percre pontosan (február 04. 08.00) az egyeztetés időpontjában készült! Az időpontok meglepő keveredését, az eljárást lefolytatók állandó időzavarba kerülését misem bizonyítja jobban, mint az a "*Jegyzőkönyv*", amely egy tanú meghallgatásáról készült. Ez a tanúkihallgatás ugyanis február 28- án zajlott, holott a február 04-én készült "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*"-ön ennek a tanúnak a neve szerepel, vagyis feltehetően a két jegyzőkönyv fordított időrendben követi egymást.

A tanúként meghallgatott munkatárs a kárügyről hasonlóan nyilatkozott mint a károkozó, viszont megjegyzi, hogy az említett időszakban (július 26 - augusztus 22 között) 15 különböző munkahelyen jártak, vagyis a jármű ezen időszak alatt is mozgott, tehát nem kizárt, hogy a kár az egyik ilyen út során keletkezett, ez a körülmény azonban az első káreljárás során nem került szóba. A tanú azt is megjegyzi, hogy tudomása szerint a károkozó július 08 és 26 között szabadságon volt. Mindennek semmi jelentősége nem lenne akkor, ha a károkozó a második káreljárás során nem nyilatkozza: "*július 26 és augusztus 22 közötti időszakban (július 8 és 26 között) szabadságon voltam.*" A kérdés csak az, melyik időpont az igaz. Amennyiben a zárójelben lévő időtartám, úgy annak az ügy szempontjából nincs jelentősége (lásd feljebb), ha azonban az előző változat az igaz, akkor a károkozó nem felel a kárért, hiszen a kritikus időszakban nem kezelhette sem a járművet sem a gépet.

Az új káreljárással kapcsolatban említést érdemel továbbá, hogy a károkozó azt nyilatkozza: "A kár megtérítését a további jó személyi kapcsolatok miatt magamra vállalom" (az első káreljárás során a kártérítést méltánytalannak tartotta volna!). Az ilyen esetekben - tekintettel kényességükre - nem szívesen teszek nehezen bizonyítható kijelentéseket, de feltételezhető, hogy a károkozót "*rábeszélték*" erre a nyilatkozatra.

A károkozó nyilatkozatának ismeretében az új vizsgálóbiztos is a 41.583 Ft-os kár megtérítését javasolja, többek között azért, mert a károkozó "*magára vállalja a károkozást*". A vizsgálóbiztos véleményének utolsó bekezdésében így fogalmaz: "*Az ellopott ..... gép 41.583 Ft megtérítése elkerülhetetlen, az ismételten felvett kárfelvételi jegyzőkönyv és* ***tanúkihallgatási jegyzőkönyvek*** *alapján javaslom ....* " Csak emlékeztetőül: a

"Kárfelvételi jegyzőkönyv" február 04-én, a tanúkihallgatási jegyzőkönyv pedig 28-án kelt, vagyis a vizsgálóbiztos a tanúkihallgatási jegyzőkönyvre nem hivatkozhatott volna!

Az ismételt kivizsgálást és véleményezést követően a katonai szervezet vezetője 1997. március 07-én *"Határozat"*-ot hozott, a kártérítési tanács megalakítására. A kártérítési tanács március 26-án megtartotta a tárgyalást, amelyről *"Jegyzőkönyv"* készült. A jegyzőkönyvben - többek között - kijelentették, hogy a károkozó a károkozás tényét elismeri és hajlandó az okozott kárt megtéríteni. Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a károkozó nem elismerte a károkozás tényét, hanem magára vállalta a kár megtérítését. Óriási különbség!

A kártérítési tanács 1997. március 27-én meghozta *"Kártérítési határozat"*- át, amelyben a károkozót **18.962,- Ft !** kár megtérítésére kötelezte. A **18.962,- Ft-ot a kárt teljes összegeként** kezelte, ez csak azért érdekes, mert eddig valamennyi okmányon 41.583,- Ft szerepelt a kár összegeként. A kártérítési határozatban különböző indokok figyelembe vételével méltányossági alapon (szociális helyzet, eddigi jó munkája, stb.) a kárt lehet mérsékelni, de erre a határozatban külön is ki kell térni. Ez azonban nem történt meg.

Összességében jelen esetről is megállapítható, hogy annak lerendezése - viszonylagos egyszerűsége ellenére - hosszú időt vett igénybe. Az eljárás során előbb a vizsgálóbiztos (15+8) nap helyett 42 nap), majd a károkozó (15 nap helyett 60 nap) lépte túl a törvény illetve a parancsnok által meghatározott eljárási időket. Ez a két *"időtúllépés"* már önmagában is kizárja a káreljárás szabályos lefolytatását. Az eset azonban további hibáktól sem mentes. Többek között meg kell említeni azt is, hogy az első vizsgálóbiztos a rábízott feladatot ugyancsak elnagyolta. Az általa - csaknem másfél hónap alatt - összeállított *"Kárfelvételi jegyzőkönyv"* egy sor fontos momentumot nem tartalmaz, az előírásoknak minimális mértékben sem felel meg. Az eset körülményeit rendkívül felszínesen tárgyalja, következtetést, javaslatot nem tartalmaz. A vizsgálóbiztos véleményében biztosítottnak látta a jármű őrzés-védelmét és a károkozó által előadottakat is helytállónak találta. Ugyanakkor a kártérítési javaslatát nem tudta érvekkel alátámasztani. Sem a *"Kárfelvételi jegyzőkönyv"*-ekben, sem a *"kártérítési határozat"*-okban nem szerepel indoklásként, hogy a károkozónak lehetősége lett volna az eszköz raktárba történő leadására - ezt csak a kártérítési tanácsot kijelölő

határozat említi, azonban ennek az okmánynak nem feladata a javaslattétel vagy a határozat meghozatala - pedig ez a tény minden kétséget kizáróan bizonyította volna a károkozó felelősségét, mivel a MT. 166. § (2.) bekezdése kimondja: "*A munkavállaló vétkességét, a kár bekövetkezését, illetve mértékét, valamint az okozati összefüggést a munkáltatónak kell bizonyítania.*"

Az első fokú határozat megtámadását követően a katonai szervezet vezetője új káreljárás lefolytatását rendelte el. Az új eljárás alapvető jellemzője volt, hogy az érdekeltek többször is időzavarba kerültek, az egyes események nem logikus időrendben követték egymást. A tanú meghallgatása sem hozott lényegi változást az első eljáráshoz képest. A kártérítési javaslatot itt sem sikerült kellőképpen megindokolni (érvényes az a kár összegének jelentős mérséklésére is), ezért ez a határozat sem tekinthető megalapozottnak.

3.) *A továbbiakban még néhány meglehetősen "furcsa" lefolyású káreljárást szeretnék ismertetni, az előzőeknél valamivel rövidebb formában.*

Az eset 1996. július 05-én kezdődött, amikor a katonai szervezet két alkalmazottja egy másik katonai objektumba ment munkavégzés céljából. A munka megkezdése előtt vették észre, hogy a járműből hiányoznak különböző célszerszámok, amelyek a munka elvégzéséhez elengedhetetlenek (az eset ismerős hisz, a 2. pontban tárgyalt esetnél is a járműből tűnt el az eszköz!?).

A készlet hiányát a művezetőnek jelentették, aki az esetről a jegyzőkönyvet csak a hétvégét követően július 08-án vette fel. Ennél is nagyobb baj, hogy a rendőrségi feljelentést csak az esetet követően 2 héttel, július 19-én tették meg! Ennek nem is lehetett más a következménye, mint az, hogy a rendőrség a nyomozást bizonyítékok hiányában megszüntette. A megszüntető határozatot a katonai szervezet augusztus 29-én kapta meg.

A káreljárás tulajdonképpen innen veszi kezdetét - már amennyiben káreljárásról beszélhetünk - *amely az alábbiak szerint alakul:*

A katonai szervezet vezetője X károkozó bejelentése alapján "*Határozat*"- ot hoz a káreljárási vizsgálat lefolytatására 1996. szeptember 24-én. A határozatban kijelölésre kerül a feladat végrehajtásáért felelős

vizsgálóbiztos is, akinek 15+8 napban (az előírásoknak megfelelően) határozza meg a vizsgálat lefolytatását.

Október 01-én újabb "*Határozat*" születik, ezúttal Y és Z bejelentései alapján (a káreset ugyanaz), a vizsgálóbiztos személye és a 15+8 napos határidő változatlan. Ezután 1997. január 16-ig semmi sem történik, ekkor azonban napvilágot lát egy újabb "*Határozat*", amely X, Y és Z bejelentése alapján készült és ugyanazt az esetet hivatott kivizsgálni. Ugyanakkor vizsgálóbiztosul egy újabb személy lett kijelölve.

Újabb öt hónap telik el a nagy semmittevés jegyében, amikor a jogi alosztályvezető elkészít egy ún. "*Belső feljegyzés*"-t, amelyben kijelenti, hogy a kijelölt vizsgálóbiztos munkaviszonya időközben megszűnt és a káreljárást nem folytatta le! A feljegyzés a továbbiakban így fogalmaz: "*Mivel határidőben nem lett elintézve, ezért az* ***új kárfelvételi jegyzőkönyv*** *felvételekor a károkozókat nyilatkoztatni kell, hajlandók-e a kárt megtéríteni, vagy sem....*". Nem tudni miért ír új kárfelvételi jegyzőkönyvről, hiszen "*régi*" sem készült!

Érdemesnek tartom megemlíteni, hogy a három különböző tartalommal készült és különböző időpontban kiadott "*Határozat*", valamint a "*Belső feljegyzés*" ugyanazt a nyilvántartási számot kapta!

Ha röviden akarjuk értékelni az esetet, akkor azt kell leírni, hogy a káreljárást közel egy év alatt nem hogy lefolytatni, de még elkezdeni sem sikerült. Az ügy azonban nem ilyen egyszerű. Az esetből a kérdések sokasága adódik: a rendőrséget miért csak két hét múlva értesítették; a katonai szervezet vezetője miért intézkedett három esetben (összesen 4 hónap alatt) a káreljárás lefolytatására; az intézkedéseket miért nem követte végrehajtás; miért jelöltek ki olyan vizsgálóbiztosokat, akiknek a munkaviszonyuk megszűnt még mielőtt feladataikat befejezhették volna, stb.? A kérdéseket még lehetne sorolni, de a lényeg az, hogy ebből az esetből is sugárzik a hozzá nem értés, a nemtörődömség, a tehetetlenség és a tanácstalanság. Semmi sem indokolja, hogy egy ilyen egyszerű, egyértelmű ügyet csaknem egy évig "*vizsgáljanak*" és akkor se szülessen még csak javaslat sem a kár rendezésére vonatkozóan.

4.) *A következő káresetekről nem kívánok külön-külön és részletesen szólni. Az esetek közül három hasonlít az előző pontokban ismertetett kárügyekhez, a negyedik pedig egy szakszerűtlen munkavégzést követően ke-*

letkezett káresetet tárgyal. Az esetek 1996. szeptember, október, november és 1997. január hónapokban keletkeztek és közös jellemzőik, hogy valamennyi ügy kivizsgálására olyan személyt jelöltek ki, akinek a kijelölést követően megszűnt a munkaviszonya.

A kárügyek kivizsgálására értelemszerűen éppúgy nem került sor, mint az előző pontban ismertetett káreljárás esetében.

A kárügyek rendezetlenségére a katonai szervezet jogi alosztályvezetője 1997. júniusában döbbent rá és június 18-án "*Belső feljegyzés*"-ben - a 3. pontban már ismertetett szöveggel - rögzítette a káresetekkel kapcsolatos észrevételeit.

5.) *Az 1997. évben - az ellenőrzés időpontjáig - bekövetkezett és lefolytatott káreljárások közül az alábbival szeretnék részletesen foglalkozni.*

A kár keletkezésének ideje és körülményei nem ismertek. Az 1997. március 21-én felvett "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*" röviden *az alábbiakat tartalmazza:* Az egyik raktáros lebetegedését (1995. december 04.) követően a károkozó elöljárója **szóbeli** utasítására átvette a raktár kezelését, amelyet saját raktárosi munkaköre mellett látott el. A raktár előírásszerű (írásban rögzített) átadás-átvételére egy év múlva 1996. december 16-án került sor. A károkozó az eltelt egy év során alkalmanként még egy harmadik raktárt is kezelt.

A kár (leltárhiány) az 1996. decemberi leltár során került kimutatásra, de pontos ideje és a keletkezési körülmények nem behatárolhatóak.

A teljesség kedvéért meg kell jegyezni, hogy a "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*" csaknem előírásszerű, azonban a károkozó nyilatkozata "*Az okozott kárt nem vagyok hajlandó megtéríteni*" kevés. A károkozót részletesen nyilatkoztatni kellett volna a raktár átadás-átvételének körülményeiről, amiből valóban kiderülhetne, hogy felelős-e a keletkezett kárért.

A káreljárás lefolytatására kijelölt bizottság javaslatában az alábbiak olvashatók: "*Miután ..... lebetegedett az osztályvezetés nem az előírások szerint intézkedett a szivattyú raktáros helyettesítéséről, nem rendelt el átadás-átvételi leltárt. A feltárt hiány felelősét így nem lehet egyértelműen meghatározni.*"

A bizottság javaslata ellentmondásos, hiszen a hiányért az a felelős, aki nem intézkedett előírásszerűen a raktárosi teendők átadás-átvételére, ennek megfelelően vele szemben is le kellett volna folytatni a káreljárást.

Összefoglalva

A fentiekben hosszabb-rövidebb terjedelemben ismertetett káresetekkel kapcsolatos hiányosságokat *az alábbiak szerint lehet összegezni:*

a.) Az esetek kivizsgálása, a döntéshozatal indokolatlanul hosszú időt vett igénybe. Az első pontban ismertetett káreset kivizsgálására például a rendőrség nyomozást megszüntető határozata után csaknem három hónappal intézkedtek és az ügy teljes lezárása további öt hónapot vett igénybe. A másodfokon meghozott határozat ugyanakkor egy helytelen döntés következménye.

Az 1996. augusztus 22-én keletkezett - a 2. pontban tárgyalt - kárügy kivizsgálását szeptember 12-én rendelték el, a vizsgálóbiztos a károkmányokat ("*Kárfelvételi jegyzőkönyv*") október 24-én készítette el, tehát lényegesen túllépte a meghatározott és a vonatkozó utasításban előírt 15 napos határidőt. A határozat egy hónap múlva született meg. Az új káreljárás 1997. március 27-én fejeződött be.

A 3. pontban leírt káreset 1996. július 05-én keletkezett és az esetről a jegyzőkönyvet csak 08-án vették fel. Ennél a nagyobb baj az, hogy a rendőrségi feljelentést csak július 19-én tették meg. Ennek szinte természetes következménye volt, hogy a rendőrség az ügyben érdemi munkát végezni nem tudott és a nyomozást megszüntette. Ezt követően sem törekedtek az eljárás mielőbbi elkezdésére illetve lefolytatására, hiszen a katonai szervezet vezetője első ízben szeptember 24-én, majd október 01-én, végül pedig 1997. január 16-án intézkedett a kár kivizsgálására, amelyre az ellenőrzés időpontjáig (1997. június 9-13.) még nem került sor. Az ügyet egy "*Belső feljegyzés*" zárja, amelyet a jogi alosztályvezető készített 1997. június 18-án.

A 4. pontban ismertetett négy káreset - amelyek 1996. szeptember, október, november illetve 1997. január hónapokban keletkeztek - az el-

lenőrzés időpontjáig még az eljárás megkezdésének stádiumáig sem jutott el.

b.) A károkmányok (elsősorban a "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*") összeállítása elnagyolt, nem tartalmazzák az előírt formai kellékeket, a kár keletkezésének körülményeit, idejét, a kár összegét, a kárutasítás (Munka Törvénykönyve, Közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény) vonatkozó paragrafusára, pontjaira nem hivatkoznak. Az okmányokon parancsnoki (vezetői) záradék nem található, sokszor még nyilvántartási számmal sem látták el azokat.

A káresetek kivizsgálására kijelölt személyek (vizsgálóbiztosok) sokszor a legalapvetőbb feladatoknak sem tesznek eleget, vagyis nem hoznak egyértelmű javaslatot a kár rendezésére vonatkozóan. Ez általában azért lehetséges, mert a kár keletkezésének körülményeit nem tisztázták minden kétséget kizáróan.

Erre a legjobb példa a 2. pontban tárgyalt kárügy, amelynek a vizsgálóbiztosi jelentésében a vizsgáló elfogadja a károkozó nyilatkozatát, sőt kijelenti, hogy azok bizonyíthatóan nem cáfolhatók. **Ezt követően az alábbiakat javasolja:** "*A kártérítés mértékéül a beszerzéskori ár amortizációs kulccsal csökkentett értéke javasolható!*" Ez a feltételes módban megfogalmazott mondat egyértelmű javaslatnak nem elfogadható. Arról nem is beszélve, hogy a kártérítés mértékéül nem a beszerzéskori árat kell figyelembe venni, hanem a kár keletkezésének időpontjában érvényes fogyasztói árat, figyelemmel az avulás (nem amortizáció) mértékére (MT. 172.§ (1.), b.) pontja).

A kárfelvételi jegyzőkönyv nem tartalmazza:

- a nyilvántartási számot;
- a kár keletkezésének körülményeit;
- a kár keletkezésének idejét;
- a kár összegét;
- a vizsgálóbiztos javaslatát, a vonatkozó utasítások megfelelő pontjára hivatkozva;
- a parancsnok (vezető) záradékát.

c.) A munkáltató többször hozott olyan határozatot, amely nem megalapozott, megkérdőjelezhető.

Az első pontban ismertetett káresetben a rendelkezésre álló okmányok alapján - amely egy a városban parkoló járműből eltulajdonított berendezés esetét vizsgálja - a munkáltató elmarasztaló határozatot hozott, amelyet kellően meg is indokolt azzal, hogy a gépet a károkozó magával vihette volna és akkor nem lopják el. A károkozó a határozatot megtámadta és az új eljárás során kiderült, hogy a gépjárművezető (szakmunkás) nem volt egyedül, tehát a megfelelő őrzés- védelmet úgy is biztosíthatta volna, hogy a munkatárs a járműben marad, míg a károkozó elvégzi feladatát. Vagyis az új eljárás még inkább az első fokú határozat jogosságát támasztotta alá. A másodfokú döntés ezzel szemben a károkozó vétlenségét állapította meg. Ez a döntés minimum megkérdőjelezhető.

Egy másik esetben (2. pont) a vizsgálóbiztos elnagyolt, felületes kivizsgálásának köszönhetően született olyon döntés, amelyet nem gondoltak át kellően. Az ügy lényege, hogy az arra kijelölt és megfelelő őrzés-védelemmel ellátott telephelyen álló, lezárt járműből eltűnt egy gépi berendezés. Arról már a b.) pontban esett szó, hogy az említett károkmány nem felelt meg az előírásoknak, ennek ellenére meghozták az elmarasztaló határozatot, amelynek indoklása kívánni valókat hagy maga után. Mind a károkozó, mind a vizsgálóbiztos, mind pedig a határozatot hozó egybehangzó véleménye, hogy a jármű megfelelően őrzött telephelyen, lezárva parkolt. Ugyanakkor egyik jegyzőkönyv vagy határozat sem tesz említést arról, hogy a károkozónak lehetősége lett volna a gép raktárba történő leadására. Ez alapvetően változtatott volna a tényálláson. A károkozó fellebbezését követően az új káreljárás során olyan új adatok is felmerültek, amelyek az első vizsgálatnál nem, nevezetesen, hogy a károkozó a kár valószínűsíthető bekövetkezésének időpontjában szabadságon volt. Csakhogy a körülmények itt sem tisztázódtak egyértelműen, mert a károkozó azt nyilatkozza: "**Július 26. és augusztus 22. közötti időszakban szabadságon voltam**", zárójelben megjegyzi, hogy **július 08-26 között.** Nem lehet tudni, hogy melyik időpont igaz. Ez azért lényeges, mert a kár éppen a július 26. és augusztus 22. közötti időpontban keletkezett. Tehát, ha nevezett ekkor volt szabadságon, akkor a kárért nem felel. A másik időpontnak az esettel kapcsolatban nincs jelentősége.

Az ügy tehát az ismételt eljárás során sem nyert megnyugtató megoldást, ennek ellenére a "*Kártérítési határozat*"-ot újra kiadták, de nem a "*Kárfelvételi jegyzőkönyv*"-ben szereplő 41.583, hanem 18.962 Ft-ról. A hirtelen "*értékcsökkenést*" a határozat nem indokolja.

Összegezve tehát megállapítható, hogy két káreljárás sem tudta hitelt érdemlően tisztázni az eset körülményeit, az elmarasztaló határozatot azonban ennek ellenére meghozták, azt pedig, hogy miért 18.962 Ft-ról, azt csak találgatni lehet.

d.) A károkmányok vizsgálata során megállapítottuk, hogy öt ízben fordult elő olyan eset, hogy a kijelölt vizsgálóbiztos nem tudta lefolytatni a káreljárást, mert a munkaviszonya megszűnt. Az okmányokból az nem derül ki, hogy a vizsgálóbiztosi kijelöléstől mennyi idő telt el a munkaviszony megszűnésének napjáig, vagyis, hogy lett volna-e ideje a vizsgálóbiztosnak az eljárás lefolytatására. (A vizsgálóbiztos a kijelöléstől számított tizenöt napon belül köteles a vizsgálatot lefolytatni). Valamennyi eset egy "*Belső feljegyzés*"-el zárult hónapokkal - nemegyszer fél évvel - a kijelölést követően, 1997. június 18- án.

e.) A káresetek ellenőrzése során végül az is megállapítást nyert, hogy az okmányok ügyviteli kezelése minősíthetetlen. A kárügyekhez rendszeresen 6-8 különböző okmány tartozik, amelyeknek - szabálytalanul - ugyanazt a gyüjtőív-alszámot adják. Olyan is előfordul, hogy egy, már befejezett kárügy nyilvántartási számát adják egy másik kárügynek. Például az 1. pontban leírt káresetnél az első kárfelvételi jegyzőkönyv olyan gyüjtőív-alszámon szerepel, amely megegyezik egy korábbi - jelen ügytől teljesen független - káreset nyilvántartási számával. A 2. pontban ismertetett káresetnél az első fokon meghozott határozat kapott olyan nyilvántartási számot, amelyen egy másik káreset található.

A káreseteknek a fentiekben leírt vizsgálata tanulságaként kijelenthető, hogy áttételesen **a vezetői tevékenység hiányosságai** is hozzájárultak a károk keletkezéséhez. A munkagépek eltűnésének gyakorisága, azok szabálytalan tárolása és kölcsönadása, stb. láttán a munkahelyi vezetők nem intézkedtek ezek megelőzésére. Az MH Leltározási Szabályzatában kötelezően előírtakon túl (5 év) nem hajtottak végre szerszám ellenőrzést saját hatáskörükben a hasonló károk megelőzése érdekében.

A bizottságokban, illetve a kártérítési tanácsokban és vizsgálóbiztosi feladatban tevékenykedő közalkalmazottakat, a káreljárások megfelelő, követelmény szerinti lefolytatására nem készítették fel, így valójában a káresetek jelentős része nem lett érdemben kivizsgálva, a döntéshozatal fázisában pedig abban az esetben is eltekintettek a kár megtérítésétől, amikor a károkozó felelőssége egyértelműen megállapítható volt és első fokon erre parancsnoki határozat született.